

Yaradıcılığı ilə seçilən rəssam

Ölkəmizin qadın rəssamlarının sırasında özünün uğurlu bədii yaradıcılıq fəaliyyəti ilə seçilən, özünə-məxsus dəst-xəti və üslubu olan sənətkarlarımızdan biri də Xalq rəssamı Xalidə Səfərovidir. O, Gəncə şəhərində anadan olub. Rəssamlığa orta məktəb illərindən maraq göstərib.

İxtisas təhsilini əvvəlcə Bakıda Ə.Əzimzadə adına Azərbaycan Dövlət Rəssamlıq Texnikumunda (1941-1944), daha sonra isə Moskvada Ümumittifaq Kinematografiya İnstitutunda (1949-1955) almışdır. 1946-cı ildən ölkəmiqyaslı rəssamlıq sərgilərində fəal iştirak etməyə başlamışdır. Gənc rəssam diplom işini dahi Nizami Gəncəvinin ölməz "Xəmsə"sinin "Xosrov və Şirin" poeması mövzusunda akvarel və pastel texnikasında icra edilmiş illüstrasiya işləri ilə müvəffəqiyyətlə müdafiə etmişdir. O, 1981-ci ildə bu mövzuya yenidən müraciət edərək, poemanın süjetləri əsasında yaratmış olduğu illüstrasiyaları təkmilləşdirərək N.Gəncəvinin anadan olmasının 840 illiyinə həsr olunmuş sərgidə nümayiş etdirmişdir.

X.Səfərova dəzgah rəngkarlığı sahəsində süjetli tablo, portret, mənzərə və natürmort janrlarında bir sıra uğurlu bədii sənət nümunələri yaratmışdır. Rəssamın yaradıcılığının səciyyəvi xüsusiyyətləri kimi mahir kompozisiya qurmaq, sərbəst mövzulu süjet seçimi, peşəkar kolorit həlli və başqa sənətkarlıq keyfiyyətlərini qeyd etmək olar. X.Səfərova impressionizm (təəssürat) cərəyanına bağlı sənətkar olmuşdur. Onun bir çox mənzərə və süjetli tablosunda bu cərəyanın ən kamil elementləri peşəkar rəssam duyumu və müşahidəsi ilə özünün parlaq ifadəsini tapmışdır. X.Səfərovanın süjetli tablolarına nümunə olaraq "Xalçatoxuyanlar" (1951), "Alma yığan qız" (1957), "Müxtəlif nəsillər" (1967), "Sabahkı günə" (1970), "Mənim doğma diyarım", "Axşam" (sağ hissə), (1970), "Uçun, göyərçinlər" (1975), "Qarayanız qızlar" (1977), "Ağac altında" (1981), "Günəşli diyar" (1980), "Fərhad" (triptix: "Cadarlanmış torpaq" (sol hissə), "Fərhad" (mərkəz hissə), "Çiçəklənən torpaq" (sağ hissə), 1982), "Gün başlanır" (1982), "Üzüm yığımı" (1984), "Qızıl payız" (1987), "Novruz" (1990) və başqa əsərlərini qeyd etmək olar.

Rəssamın sadalanan əsərlərinin hər birinə həm də mənzərə janrının xüsusiyyətləri xasdır. Onun süjetli əsərlərini mənzərə janrında işlənilmiş əsərlər kimi də qəbul etmək olar. Rəssam daha çox açıq havada, təbiətin qoynunda hansısa pambıq tarlasında, meyvə bağlarında təsərrüfatla məşğul olan insanların ümumiləşdirilmiş obrazlarını yaradıb. X.Səfərovanın belə

əsərlərində sanki insan fiqurları ikinci dərəcəli əhəmiyyət daşıyır. O, daha çox təbiəti, barlı meyvə ağaclarını, bağları, tarlaları, gül-çiçəklər qoynunda insanların iş şəraitini, işlədikləri məqamda bədii görüntülərini kətanda canlandırıb.

"Mənim doğma diyarım" triptixində rəssam səhər-səhər dağların arxasından göyə qalxan günəşin şüalarından işıqlanan ucsuz-bucaqsız tarlada işləyən xanımları, günorta vaxtı yayın istisində bürküdən ağacın kölgəsində dincələn başıpaçaqlı ağsaqqal kişini, gölün suyunda yuyunan gənc oğlanı, göldə üzən öküzləri, arxa fonda qızmar günəş şüalarından yanan əkin sahələrini, axşam dağların arxasında qurub edən günəşin fonunda tarladan işləməkdən yorulmuş, amma yenə də bir-biri ilə söhbət edə-edə işləyən iki xanımın surətlərini əks edib. Hər biri müstəqil baxılan və ümumilikdə vahid kompozisiya təşkil edən tablolarla rəssam əməyin romantikasını yaradıb.

"Uçun, göyərçinlər" adlı əsərdə bahar fəslində mavi səma fonunda çiçəklənmiş ağacların əhatəsində əlvan geyimli, alyanaqlı qız göyərçinləri uçduğu vaxtda təsvir olunub. Əsərin kompozisiya, kolorit həlli və bədii ifadəliliyi olduqca təsirlidir.

X.Səfərova hələ tələbəlik illərindən dahi N.Gəncəvi sözünün sehrinin sirrinə vafiq olmuş və bu sehrin işığında rənglərin dili ilə uğurlu sənət lövhələri ərsəyə gətirmişdir. "Fərhad" adlı

triptixində rəssam N.Gəncəvinin "Xəmsə"sinin qəhrəmanı Fəhradin simasında insan oğlunun əməyi ilə həyata, torpağa can verildiyinin bədii görüntüsünü ustalıqla əks etdirmişdir.

X.Səfərovanın yaradıcılığında idman mövzusu xüsusi yer tutur. Rəssam bu mövzuda maraqlı və diqqəti cəlb edən sənət nümunələri yaratmışdır. Görkəmli

sənətkarın müxtəlif idman növlərinə həsr olunmuş çoxsaylı əsərlərini Azərbaycanın təsviri sənət tarixində xüsusi mərhələ təşkil etdiyini vurğulamaq olar. "Qapıçı" (1955), "Futbol" (1960), "Yaxt-klub" (1962), "Velosiped yarışı" (1963), "Estafet" (1965), "Yarışçı" (1967), "Qız və çənbər" (1970), "Xəzərdə" (1971), "Çövkən oyunu" (1972), "Stadionda" (1979), "Ot üstündə xokkey" (1979), "Mavi ənginlik" (1983) və başqa əsərləri rəssamın yaratdı-

lar" (1978), "Nar çiçəkləri" (1979) və digərlərinin adlarını qeyd edə bilərik. Rəssamın mənzərə və natürmort əsərlərinə tamaşa edəndə onun hansı dərəcədə bədii təxəyyülə, həssas müşahidə və duymaq qabiliyyətinə malik olduğunu görmək olar. Rəssamın mənzərə və natürmort əsərləri sözün əsl mənasında ilahi gözəlliyin kamil görüntülərini əks etdirən təbiət lövhələridir.

X.Səfərova 1985-ci ildə on günlük müddətdə

Fransada yaradıcılıq ezamiyyətində olmuşdur. Rəssam həmin ildən başlayaraq yaradıcılığı boyu Fransada gördüklərini, yaradıcı rəssam həssaslığı ilə müşahidə etdiklərini incə duyğularla lirik rəngkarlıq tablolarında əks etdirmişdir. X.Səfərovanın Fransa mövzulu - "Marsel. İf qəsr", "Sakit guşə. Paris", "Parisdə axşam", "Eyfel qülləsi", "Dode dəyirmanı, Arl", "Zəfər tağı. Paris", "Mulen Ruj. Paris", "Sena sahili", "Pol Sezanın evi", "Paris. Muftar məhəlləsi" adlı tabloları 2002-ci ildə Fransanın Azərbaycandakı səfirliyində təşkil olunmuş rəssamın fərdi sərgisində uğurla nümayiş olunmuşdur.

Görkəmli sənətkarın uğurlu bədii yaradıcılıq fəaliyyəti dövlətimiz tərəfindən yüksək qiymətləndirilmişdir. O, Əməkdar rəssam (1977) və Xalq rəssamı (1989) fəxri adlarına və Prezident təqaüdünə layiq görülmüşdür. X.Səfərovanın sənət əsərlərindən fərdi sərgiləri təşkil olunmuşdur. Bu il rəssamın anadan olmasından 100 il, dünyasını dəyişməsindən isə 20 il ötür. Xalq rəssamı Xalidə Səfərovanın uğurlu yaradıcılıq fəaliyyəti sənət adamlarının və onu sevənlərin yaddaşında həmişə yaşayacaqdır.

*Əsəd QULİYEV,
Azərbaycan Rəssamlar
İttifaqının üzvü,
sənətşünas*